

- Balady jsou anonymní středověké písně a původně jsou zpívané k tanci.
- Balady patří k nejvýznamnějším žánrům severské literatury. Největší jejich rozmach byl na severu ve 13. a 14. stol., z té doby se také několik fragmentů dochovalo v různých rukopisech.
- V kostele v dánském **Ørslevu** byla nalezena freska, která bývá považována za přímý doklad tance při zpěvu balad.
- Oblíbené byly nejen pro svoji podmanivou náladu a specifickou formu, ale také pro množství variant.
- Jejich témata jsou z historie dávné i nedávné doby, používají náměty ze ság, mytologie, pověstí i z legend.
- Dále jsou balady pohádkové a v nich můžeme najít motivy typické pro středověkou Evropu, které se vyskytují i v našich baladách.

Balar - provensálsky - tančit

Balada je původně francouzský žánr a do Skandinávie se dostává koncem 12. stol.

- V renesanci přicházejí nové formy písní a tance, balady ustupují do pozadí a jsou už pouze sem tam zapisovány do knížeček poezie - nejstarší taková je z Dánska z pol. 16. stol. a dle tvaru je nazvaná "**Srdcová knížka**".
- O třicet let je mladší sestavená dějepisem **Andersem Sørensenem Vedelem**, zaměřená na historické balady.
- Texty balad v těchto renesančních knížkách jsou často přestylizované, narozdíl od zápisů z 19. stol, kdy romantičtí spisovatelé přísně zachovávali formu, když hledali v baladách duši národa.

- zavedli pro balady dosud užívaný název *folkeviser* - lidové písně.

- Severské balady vydává také německý romantik **Johann Gottfried Herder**.

- Vlivem těchto romantických sběratelů se stává, že, zejména v Dánsku, se objevují tři tisíce variant více než pěti set různých balad.

- Vydávání balad započal roku 1835 **Svend Grundtvig** v nejrozsáhleším severském souboru **Denmarks gamle Folkeviser**. Toto dílo má dvanáct svazků.

- Notové záznamy balad začaly být pořizovány až ve 20. stol.

- V severských zemích sem tam narazíme i na lidi, kteří stále dokáží některé, především žertovné, balady zazpívat. Většinou se jedná o balady pozdní, zpívané k práci. Dochovalo se však i několik středověkých variant, které se zřejmě do současnosti dostali orální cestou - tj. ústní lidovou slovesností.

- V živé formě se zachovaly balady dodnes na Faerských ostrovech, kde se za jejich zpěvu též tančí.

- Forma, styl i jazyk balad ze 13. stol. je jednodušší

"Strofy jsou dvouveršové (obvykle se čtyřmi přízvučnými slabikami v každém verši) nebo čtyřveršové (v lichých verších se čtyřmi, v sudých pak se třemi přízvučky) a jednoduchým koncovým rýmem, často však pouze s asonancí."

- Každým novým přednesem získává balada novou podobu, proto se zachovává v mnoha variantách.

- V severských zemích balady přednášejí tzv. skaldové a mezi nimi najdeme i pěvkyně ženy.

- Zdá se, že mají balady stereotypní dějové postupy - po úvodní formulí může následovat např. změna scény s dějovou formulí vytvářející možnost pro konfrontaci a pak na výzvu, následuje signalizace nebezpečí a přichází popis hlavního činu.

- Hodně přímé řeči, ale jen málokdy spolu mluví více než dvě postavy. - Dialog dává baladě dynamiku a přehlednost. Dějová linie je vypjatá, jednoduchá a bez zbytečných odboček směřuje přímo k pointě. Minimální popisnost, osoby se představují svými replikami a činy. Vypravěč se nachází baladách v první osobě jen výjimečně, obvykle jen podává komentář k ději, ale bez vlastního hodnocení.

- Zvláštní funkci a odlišný rytmus má refrén - je buď celý na konci každé sloky, nebo je u dvouveršových slok vklíněn mezi oba verše. Může být jediným lyrickým prvkem. Dává posluchači možnost aktivního zapojení. někdy refrém s dějem vůbec nesouvisí, je mechanicky přejat z jiné balady, popřípadě je absolutně nesmyslný, či se jedná pouze o libozvučné slabiky.

Témata:

- látku čerpají z mnoha oblastí - historické události z dávné i nedávné doby, pověsti, legendy, mýty. Jsou tragické i veselé a vyprávějí často o rytířském životě.

- V pohádkových baladách vystupují postavy jako zosobnělé přírodní mocnosti. Líčí se tu často okamžiky, kdy se člověk setkává se silami mocnějšími než je on sám.. Tyto balady patří k jedněm z nejstarších.

- Nejméně početné jsou balady s náměty čerpajícími z legend - zpracovávají různá křesťanská témata. Nejznámější z nich je norská **Píseň o snu**, kde líčí **Olav Åstenson** pekelná muka a nebeské radosti, které viděl během své návštěvy v záhrobí.

- Historické balady se týkají skutečných událostí a osob, o kterých víme i z jiných zdrojů. Nejsou vždy úplně autentické, též díky různým zpracováním a přednesům. Setkáváme se též s příběhy čistě fiktivními, kde se ale pohybují reálné osoby.

- Pro naše území jsou důležité dánské balady pojednávající o královně **Dagmar** - dceři Přemysla Otakara I.. Nemůžeme si nevšimnout, jak tuto královnu opěvují (žila po boku dánského panovníka Valdemara během jeho vítězných let), zatímco jeho druhé ženě, Bengerd, je přisuzována vina za vyčerpanou státní pokladnu a zvýšení daní.

- Nejpočetnější jsou rytířské balady - nejvíce jich je dánských a švédských. Týkají se života aristokracie. Nejčastějším námětem bývá tragicky končící milostný vztah.

- Hrdinské balady - balady s náměty z pověstí - jsou převážně norské a faerské. Látku čerpají z eddické poezie, z pozdního typu islandských ság. Líčí boje dvou hrdinů, nebo boje hrdiny s obrem či trole.

- Žertovné balady s přímostí řeší tabuizovaná témata. Odehrávají se v prostředí sedláků, řemeslníků, studentů, sluhů a služek. Často parodují ostatní typy balad. Ještě v tomto století se k nim v Dánsku tančil kolový tanec

- Balady většinou existují ve více severogermánských jazycích, přesto byly v každém zemi balady něčím specifické. Dánské balady působí realističtěji, než např. pohádkové balady norské. Ve Švédsku a ve švédské části Finska zůstaly balady po celý středověk relativně krátké a nezaujaly pro to příliš pevné postavení.

- Na Islandu se setkáváme spíše jen s překlady dánských balad a to díky prostředí, kterému dominovala přísná aliterární poezie. Navíc zde byl už začátkem 12. stol. zakázán tanec.

- Na Faerských ostrovech je nejoblíbenější hrdinská **píseň o Sigurdovi**. Sigurd je něco jako dvojník Siegfrieda z Písně o Nibelunzích.

- První český překlad severských balad a to o dánské královně Dagmar pořídil pro Časopis českého musea **Jan Erazim Vocel**. O tuto tematiku se tak začali zajímat i další čeští literáti a pak vznikala díla jako:

Svatopluk Čech - Dagmar - epos

Václav Beneš Třebízský - Královna Dagmar - historický román